

СТАНОВИЩЕ

От Професор Радка Иванова Масалджиева, дм

Катедра „Управление на здравни грижи“

Факултет по общественото здраве, Медицински университет -

Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна

степен **'доктор'**

по научна специалност: 3.2. Психология(Психология на здравето)

Автор: Ингрид Калинова Исинова

на тема:

„КРЕАТИВНОСТ И СМИСЪЛ В ЖИВОТА

КАТО ФАКТОРИ ЗА ЗДРАВΟΣЛОВНО ПОВЕДЕНИЕ

И УДОВЛЕТВОРЕНОСТ В ЗРЯЛА ВЪЗРАСТ“

СУ „Св. Климент Охридски“

Катедра „ Обща, експериментална, развитийна и здравна психология“

Научен ръководител: проф. Радка Масалджиева, дм

Общо представяне на докторанта

Ингрид Исинова е редовен докторант по „Психология на здравето“ от 2018г. Има магистърска степен по „Детска и юношеска психология“ от СУ „Св. Климент Охридски“ и следдипломно обучение по Когнитивно-поведенческа и ЕМДР терапия. Работила е като психолог от 2013 година. Владее английски и руски език.

По време на съвместната ни работа по създаването на този дисертационен труд Ингрид Исинова се прояви като търсещ изследовател с висока работоспособност и добра организация за осъществяване на планираните дейности. Във времето тя показа и развитие на уменията, необходими за събирането, обработването и интерпретацията на данни, постигна значим напредък по отношение на писането на научен текст.

Актуалност и значимост на темата

Темата на настоящия труд се ситуира в полето на няколко сфери – психология на здравето, психология на личността и психология на

развитието. Проучваните конструкти – креативност, смисъл и удовлетвореност от живота, здравословно поведение, се отличават с многоплановост, широта и са заредени с многозначност, която е основа за анализ от различен ъгъл, на различна теоретична основа. Това от една страна е предизвикателство за всеки изследовател, който подхожда към тях, но от друга поставя много високи изисквания към организацията и интерпретацията на всяко следващо научно търсене в споменатите области. Според мен включването на тези тематични кръгове в една обща изследователска рамка съдържа потенциал за намиране на важни отговори с голяма актуалността и значимост за личността в зряла възраст. В текста на дисертацията, предоставена за обсъждане и оценка, тази важност на темата е убедително представена.

Познаване на проблема

След запознаване със завършената работа не остава съмнение относно много доброто познаване от докторанта на контекста, в който се разполагат разработваните проблеми, както и относно извършеното за тяхното изследване. Литературният обзор представя много богата картина от становища за всички проблеми, които са тема на дисертацията.

Докторантката показва и добро запознаване с методите за измерване и оценка на креативността и смисъла в живота, прилагани в предходни научни изследвания, което е показател за добра работа при избора на приложенияте от самата нея скали.

Постигнатата компетентност на Исинова за проучваните аспекти е демонстрирана освен при описанието на литературните данни, също и при сравнението на получените от нея резултати с тези на други автори, работили по изясняване на различни аспекти на креативността и смисъла в живота, удовлетвореността, благополучието и водещи здравословни поведения – тяхната структура, факторите, които ги определят и от друга страна – влиянието им в адаптацията на здравата личност.

Методика на изследването

Проучването е срезово с дизайн, който напълно съответства на поставените цели и задачите, изведени от тях.

Избрани са методи за самооценка по отношение на: 1/два типа елементи на креативността; 2/източниците, осигуряващи чувство за смисъл

и цел; 3/ показатели за удовлетвореност от живота; 4/ степен на положителното психично здраве, операционализирано посредством емоционалното, социално и психологическо благополучие.

За събиране на данни за здравословното поведение е създадена анкета (въпросник), основана на значими за здравето поведенчески фактори, свързани и с продължителността на живота – сън, тютюнопушене, липса на злоупотреба с алкохол, физическа активност, хранене и оптимален контрол на телесното тегло. С нея са събрани и данни за демографски характеристики на участниците.

Изборът на изследователски методи се основава на литературни данни и внимателна преценка на тяхната структура и психометрични характеристики. Докторантката измина дълъг път на проучване за възможните инструменти, които да са подходящи за целите на дисертационния труд, за което имам лични наблюдения. Направени бяха и няколко промени, с избор на нови скали. Всички авторски скали се използват с разрешение и за тях е осъществен необходимия процес на адаптация за България, включително и в пилотно изследване, предхождащо основното. Осъществен и описан е и факторен анализ.

Процедурата на проведеното изследване и обработката на данните е подробно описана: То е реализирано чрез онлайн платформа, при адекватно информиране на изследваните лица относно целите, начина за даване на отговор на съдържащите се в инструментите въпроси, както и включване на текст, целящ мотивирането им за пълноценно участие.

Изследваните лица са 505, подходящо подбрани, на възраст между 20 и 65 години, разделени на две възрастови групи.

Използваните статистически методи са много подробно описани, а статистическата обработка е релевантна на поставените въпроси.

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е посветен на креативността, смисъла в живота, здравословното поведение, удовлетвореността от живота и психичното здраве и анализа на тяхната свързаност.

Дисертацията, представена за обсъждане, съдържа 248 страници, включително приложенията. Структурата ѝ следва утвърдената последователност за научен труд:

1/Въведение; 2/Литературен обзор с обща характеристика на включените конструкти; 3/ Обосновка на теоретичната рамка на изследването; 4/ Цел, хипотези, задачи и методи; 5/Резултати и обсъждане 6/ Изводи 7/ Приноси във връзка с дисертационния труд 8/Заклучение; 9/Библиография, състояща се от 41 заглавия на български и на руски език и 343 заглавия на английски език; 10/ Приложения, съдържащи пълен текст на методиките.

Работата е онагледена с 53 таблици и 58 фигури с добро качество.

Литературният обзор е подробен и последователен. Описани са теоретичните схващания за креативността, смисъла в живота и удовлетвореността, прави се преглед на обособяваните типове креативност, на развитието на методите за тяхното изследване; въвеждат се параметри на връзката между целевите променливи и здравословното поведение в зряла възраст. Прегледът на литературни източници е добре структуриран и е резултат от добросъвестно запознаване с аспектите на темата, като са търсени множество линии и влияния при тяхното представяне.

Поставената цел е ясно формулирана и конкретизирана в 6 хипотези, за които се предоставя аргументация и 6 задачи, структуриращи изследването на връзката между здравословно поведение, източници на смисъл в живота, креативност, удовлетвореност от живота и психично здраве в зряла възраст. Изказана е хипотеза за взаимовръзка между изброените променливи в зряла възраст при диференциращо влияние на демографски характеристики като пол, образователно равнище, семейно положение, трудов сектор и характеристики на трудовата заетост.

Резултатите и обсъждането са структурирани съобразно задачите на проучването и ги следват.

Представянето на резултатите е изключително подробно и то отразява големия обем на данните и мащабността на теоретичния модел, върху който се основава тяхната обработка.

Описана е факторната структура на използваните въпросници и е направено съпоставяне с резултатите, получени от авторите на скалите. В процеса на адаптация на използваните инструменти, на основание на установената факторна структура са направени промени на отделни твърдения; субскалите са назовани съответно. Оценена е вътрешната консистентност на скалите.

За решаването на задачите на проучването са използвани и дескриптивна статистика, дисперсионни и корелационни анализи.

Представени и анализирани са средните стойности от субскалите и е проверено и отчетено влиянието на демографските фактори в двете възрастови групи.

Установява се, че полът, семейното положение и трудовата заетост не влияят статистически значимо върху креативността. Отделни фактори от скалата за креативност показват различия във възрастовите и образователните групи. Докторантката е потърсила обяснения за установените различия във взаимовръзките между резултатите от субскалите на скалата за креативност и контролираните демографски фактори, поотделно в ранна и средна зряла възраст.

Отчетени са и влиянията на демографските параметри върху:

- Удовлетвореността от живота – констатира се значима връзка с пол, семейно положение и трудова заетост в ранна зряла и на семейно положение в средна зряла възраст;
- Отделни източници на смисъл в живота;
- Трите измерения на благополучието, които показват различия във връзките с изследваните демографски фактори в двете възрастови групи – ранна и средна зрелост.

При отделни вродени елементи на креативността (резолуция и находчивост) има диференциращо влияние на физическата активност, но не и на другите проучвани здравословни поведения. Тютюнопушенето, сънят и навременното посещение при лекар имат диференциращо въздействие върху удовлетвореността от живота и върху благополучието.

Изказаната водеща хипотеза за свързаност между анализирани конструкти се потвърждава частично, например по отношение на находчивостта, като компонент на креативността и удовлетвореността от

живота; на индивидуалистичните ценности, като източник на смисъл и психологическото благополучие, както и на вродените елементи на креативността и емоционалното благополучие и на отделни компоненти на креативността с физическата активност и хранителния режим.

Получените резултати са дискутирани през призмата на установеното от впечатляващ брой други авторски колективи.

Формулираните изводи съответстват на представените резултати и в тях се потвърждават: 1/ предполагащите преди проучването значими различия в източниците на смисъл в живота, както и в компонентите на креативността за двете възрастови групи; 2/ взаимовръзките на основните променливи със здравословни поведения.

Изведени са теоретични и приложни приноси, които съответстват на експерименталното проучване и интерпретацията на резултатите от него. Набелязани са посоки за бъдеща работа.

Докторантката има четири пълнотекстови научни публикации - две в България и две в чужбина, по темата на дисертацията. Исинова е водещ или единствен автор на посочените публикации.

Няма съмнение, че Ингрид Исинова има водещо участие в подготовката, организицията, провеждането на проучването и представянето на получените резултати, както и за направените обсъждания.

Критични забележки нямам.

Автореферат: отговаря на изискванията по съдържание и форма; съдържа въвеждаща информация, описание на основните цели, задачи и постигнатите в дисертацията резултати.

Заключение

Дисертационният труд проучва значима тема, като се основава на теоретичен модел, позволяващ формулиране на изследователски хипотези. Част от тези хипотези се потвърждават от анализа на събраните данни. Резултатите са детайлно описани на основата на целево планиран статистически анализ.

Работата съдържа научна новост и допринася за по-доброто разбиране на креативността, жизнения смисъл, удовлетвореността от

живота и избрани значими за здравето поведения и взаимовръзките между тях, при отчитане връзката с демографските променливи.

На основание на внимателно запознаване с предоставената за оценка дисертация, а в моя случай и на основание на цялостната ми преценка за осъществената работа от дисертантката, с гореизложената подробна аргументация, имам основание категорично да дам своята висока оценка за дисертацията, автореферата и техните изводи и приноси и да предложа на научното жури да присъди образователната и научна степен 'доктор' на Ингрид Калинова Исинова в научната специалност Психология, Психология на здравето.

01.05.2022

Проф. Р.Масалджиева, дм